

CUPRINS

INTRODUCERE	11
1. CADRUL ȘTIINȚIFIC	23
1.1. Misterul minții umane	25
1.2. Cum funcționează limbajul	27
1.3. Învățarea vorbirii, model pentru teoria învățării	33
Venim pe lume echipați cognitiv?.....	33
Este limbajul numai produsul unei construcții progresive?.....	34
Cum învățăm să vorbim? Ce se întâmplă între 0-3 ani ?.....	35
Universalitatea limbajului uman, dovadă a programării lingvistice	43
Limbajul semnelor, proba incontestabilă a universalității unui nucleu lingvistic comun	44
1.4. «Good news» pentru învățarea limbilor: neuroplasticitatea creierului	46
1.5. Subconștientul, receptacul al percepției subliminale, tezaurul memoriei și al creativității	48
1.6. Starea optimă de învățare	49
1.7. Învățarea «in vivo» versus învățarea «in vitro»	51
1.8. Învățarea implicită	57
1.9. Mitul vârstei critice	61
2. CADRUL METODOLOGIC	63
Factorii care activează și conștientizează mecanismele psihologice ale învățării implicite	
2.1. «Instinctul lingvistic», nevoia de comunicare	65
2.2. Percepția globală	67
Integrarea senzorială	67
Concentrare/relaxare, tehnici de focalizare a atenției și de energizare a circuitului informației în tot creierul	69
Ascultarea, tehnică de conectare cu mesajul profund al comunicării.....	71
Scanarea semiotică a ariei scripturale, tehnica de activare a percepției globale.....	76
Integrarea semantică.....	77
2.3. Intuiția, principiu activ de bază în învățarea implicită	79
2.4. Emoția, factor directiv în procesul învățării și al memoriei	83
2.4.1. Rolul energiei emoționale în atenție și motivație	83
2.4.2. Implicarea memoriei în toate aspectele emoționale	86
2.4.3. Tipurile de memorie implicate în procesele cognitive	86

2.4.4. Tehnici de stimulare a memoriei în învățarea limbilor	90
Repetiția	90
Asociația	90
Structurarea pe categorii	91
Diferențierea	91
Fragmentarea	92
Verbalizarea limbajului interior	92
2.5. Implicarea subiectivă prin conștiința de sine, principiul învățării socratice	93
2.6. Plăcerea, starea naturală de a învăța	94
2.7. Limbajul corpului, la originea comunicării universale.....	95
2.8. Jocul dramatic, tehnica de explicitare a cunoașterii implicite	97
2.9. Umorul «dans tous les états».....	99
3. CADRUL PRACTIC	101
3.1. Parametrii actului pedagogic în noul demers psihologic	103
3.1.1. Spațiul desemnat învățării unei limbi.....	103
3.1.2. Rolul profesorului-animador.....	105
3.1.3. Tehnici de acomodare și detensionare.....	108
3.1.4. Stimulii lingvistici cu care interacționăm.....	112
Înregistrări <i>life</i> bruiate.....	115
Documente autentice, gen «tranche de vie».....	119
Articolul de presă.....	120
Desenul umoristic	121
Arta plastică, pictura.....	122
Benzi desenate	123
Desene animate tip «cartoons»	125
Textul literar	126
3.2. Tehnici și activități: mode d'emploi.....	127
<i>Modele practice ilustrative pe învățarea limbii franceze.....</i>	<i>127</i>
3.2.1. Înregistrări <i>life</i>	128
« <i>Au bureau de l'emploi</i> ».....	128
Percepție și audiție globală relaxată, fără sarcini	129
Reperaj preliminar mental pentru organizarea contextului situațional, afectiv și lingvistic	131
Conștientizarea elementelor reperate subliminal, multisenzorial și punerea lor în comun	131
Interiorizarea fonetică, prin explicitarea ritmului, intonației și a liniei melodice.....	132
Fragmentarea audiției în secvențe pentru găsirea ritmului.....	132
Exerciții pentru exprimarea melodiei frazei.....	133
Integrarea semantică globală.....	135
Explicitarea relației dintre Locutor și Interlocutor, indice semantic al mesajului esențial	136

Modalități de comunicare, forma și registrul de limbă.....	137
Obiectul comunicării, expresie a necesității reale de informație	137
Structurile lingvistice, expresie în suprafață a contextului afectiv, situațional	137
Reinvestirea materialului lingvistic în interacție autentică.....	138
« <i>Au concert de rock</i> »	139
Audiție globală.....	140
Organizarea elementelor situaționale, afective și lingvistice	141
Activarea în comun a elementelor reperate subliminal	141
Interiorizarea ritmului, a liniei melodice a frazelor.....	141
Integrarea semantică globală.....	143
Analiza elementelor care explicitează relația emoțională dintre participanți	143
Vectorul, modul de comunicare	144
Obiectivul comunicării, expresia conținutului emoțional al mesajului	145
Tehnici de conștientizare a structurilor lingvistice absorbite implicit prin impregnare.....	145
Reinvestirea structurilor lingvistice în interacție reală recreată între non-nativi.....	147
« <i>À la discothèque</i> »	147
Prima audiție integrală a monologului.....	148
Reperajul activ al elementelor percepției globale.....	149
Interiorizarea ritmului și a melodiei frazei	149
Înțelegerea mesajului din interior spre suprafața lingvistică	149
Percepția mesajului emoțional prin analiza relației dintre Locutor și Interlocutor	149
Forma comunicării: monologul	150
Explicitearea structurilor lingvistice asimilate	150
Reinvestirea expresiilor prin jocuri creative.....	151
3.2.2. Documente autentice gen «tranche de vie».....	152
« <i>Amitié-Mariage-Rencontres</i> »	154
Reperaj semiotic al indicilor semantici	155
Categorizarea materialului în serii lexicale tematice.....	155
Metoda impregnării prin tranzitare indirectă.....	159
Reinvestirea în jocuri creative: crearea de scenarii, dramatizări etc.....	159
« <i>Immobilier-Longements</i> »	161
Reperaj semiotic al paginii de anunțuri	161
Structurarea informației pe categorii.....	161
Reinvestirea lexicului parcurs, prin crearea de noi anunțuri personalizate ...	162
« <i>Règlement de l'immeuble</i> »	162
Reperaj global al semnelor purtătoare de sens.	165
Structurarea informației pe categorii.....	165
Tranzitarea repetată a vocabularului prin tehnici de structurare și clasificare.....	166
Reinvestirea structurilor lingvistice în redactarea unui regulament pentru un parc public.....	167

« <i>Marché de l'emploi</i> »	168
Reperaj global semiotic	168
Structurarea materialului prin categorizări	168
Reinvestirea vocabularului însușit în crearea de anunțuri personalizate	169
Reperaj preliminar	174
Tehnica impregnării prin tranzitare	174
Reinvestirea în joc dramatic	175
3.2.3. <i>Desen umoristic</i>	176
« <i>Scène de ménage</i> »	176
Brainstorming pentru activarea unui câmp semantic pe tema topicului desenului	176
Implicare personală în dezbaterăa topicului	177
Reinvestire în joc dramatic, animând desenul	178
3.2.4. Benzi desenate	178
«Citirea» globală a imaginilor	179
Tehnici de integrare semantică	179
Impregnare prin parcurgerea repetată a lexicului	182
Activități de reinvestire în rezumarea povestirii	182
3.2.5. Desene animate (filme)	183
Percepția globală, multisenzorială	183
Crearea stării de emoție și plăcere	184
Impregnarea prin expunere repetată	184
Disocierea stimulilor vizuali și auditivi	185
Revizionare globală secvențială	186
Reinvestirea în povestirea episodului vizionat	186
3.2.6. Textul literar	186
« <i>Le loup</i> », <i>Guy de Maupassant</i>	186
Reperaj semiotic	187
Abordare structural-globală	188
Descoperirea unei teme în cuvinte	188
În căutarea personajelor «êtres des mots»	189
Activarea schemei narative psihocognitive	190
Isotopia spațială	191
Jocul timpurilor și al verbelor	191
CONCLUZII	193
REFERINȚE BIBLIOGRAFICE	195

INTRODUCERE

E greu să disceri în puzderia de metode pentru învățarea limbilor moderne pe cea care este nu numai cea mai eficientă, dar onestă și corect fundamentată științific.

Fiecare se pretinde, aproape în mod fanatic, “the best of the best”, fiecare promite viteza și eficiența maximă, adevărate pilule ale învățării.

Un articol recent din *New York Times* vorbea despre acest fenomen, despre amploarea pe care o ia în zilele noastre interesul pentru comunicarea în alte limbi și pentru tot ce apare în acest sens. Mark Ferrari, directorul secției de vânzare pentru limbi străine, de la întregul lanț de librării *Barnes&Noble*, cel mai important din Statele Unite, spune că beneficiul de vânzare în acest sector depășește cu mult pe cel obținut în toate celelalte categorii.

Dar nu numai atât, ci există o foarte puternică piață în software. Multe companii, ca *Berlitz*, *Simon & Shuster* sau *Rosetta Stone*, și-au pus și ei programe în *web site*. Consumatorii au la dispoziție o largă și variată alegere de CD-uri, CD-ROM-uri, DVD-uri, cu prețuri variind între câțiva și patru, cinci sute de dolari.

Dar oare acestui succes de piață îi corespunde un real succes în învățare?

De ce acest imens interes crescând, de ce această nevoie de comunicare ce devine aproape vitală?

Trăim acum într-o lume a globalizării, în care mijloacele moderne de comunicare au abolit spațiul geografic, singurele bariere care au rămas sunt cele lingvistice. Fără ele omnia ar putea împărți tot tezaurul cunoașterii și ar dobândi o imensă capacitate și energie creatoare.

E interesant de văzut că acest lucru este menționat chiar în Biblie, în cartea Genesis, în parabola Turnului Babel.

„Și Domnul spuse: Iată, acum toți oamenii sunt uniți și au o singură limbă. De acum nimic nu-i mai poate opri să împlinescă tot ceea ce gândesc. Hai să mergem să le amestecăm limbile, încât să nu se poată înțelege unii cu alții și să-i înstrăinăm, să-i împrăștiem pe fața pământului.”

Limbajul unic are aici valoare simbolică, sugerând mai mult decât un consens lingvistic, un consens în înțelegere și idei, în comunicare, o coeziune care generează putere și forță creatoare. Lipsa unirii îi face pe oameni slabi și vulnerabili, îi înstrăinează și îi vântură pe fața pământului.

Lumea însă nu funcționează după concepția creaționistă, ci după cea evoluționistă. Darwin rămâne uimitor de modern, iar cercetările științifice moderne consideră limbajul ca o adaptare biologică de a comunica. Acolo unde doi sau mai mulți oameni vorbesc limbi diferite, găsesc modalitatea de a se înțelege, fiindcă de fapt aceste limbi amestecate, din varii motive, au un nucleu comun care permite comunicarea și învățarea lor.

Este de remarcat faptul că în domeniul învățării limbilor apar mereu și mereu alte metode de învățare, o căutare care exprimă o permanentă insatisfacție și frustrare.

De ce se întâmplă acest lucru?

Limbajul este un proces viu, nu înțepenit, care dă expresie trăirilor vieții și nu poate fi cuprins în tiparele rigide ale unei cărți *tout fait*, ce nu poate intra în rezonanță cu energia emoțională a participantului. Este ca un râu, care curge și se risipește în toate meandrele, insesizabil și imprezvizibil, ca și stările emoționale ale fiecărui moment pe care le exprimă.

Procesul învățării în general, proces natural, specific ființei umane, se studiază după procesul învățării vorbirii, care este de o imensă complexitate. Steven Pinker, unul din leaderii cognitiști în științele moderne, la care mă voi referi în mai multe rânduri, menționa în cartea sa, *The Language Instinct*, faptul că limbajul uman este un miracol în lumea naturală de care nu suntem conștienți, fiindcă îl dobândim în mod spontan.

Specialiștii din domeniile filozofiei, lingvisticii, psihologiei cognitive, neurologiei, antropologiei, epistemologiei genetice, au încercat să descifreze acest proces, încă rămas în parte necunoscut, unde cea mai simplă sarcină de învățare activează milioane de neuroni din toate zonele creierului.

Progresele cercetării în neuroștiințe, mai ales în domeniul tehnologiei folosite, al imagisticii cerebrale, care măsoară activitatea creierului în timp ce realizează o sarcină de învățare, au dezvăluit multe mistere asupra modului în care creierul își însușește informațiile și le structurează, ajutându-ne să înțelegem puterea și limitele învățării.

Această nouă cunoaștere, despre ceea ce se întâmplă în creierul nostru când învățăm să vorbim, despre factorii care stimulează aceste procese, ne pune în fața a noi perspective care ne ajută să înțelegem cum putem adapta procesul învățării altor limbi, la modelul natural al învățării limbii materne.

Într-un proces mereu în mișcare, atât de complex și cu atâtea variabile încât nu poate fi cuantificabil, nicio metodă nu putea și nu poate pretinde că este perfectă și exhaustivă, adaptabilă la orice situație de învățare.

De aici, zădărnicia sisifică a acestei veleități. De aceea nicio metodă folosită exclusiv în orice variantă, mă refer la cărți, manuale, cursuri de limbi, nu poate conține și satisface în totalitate un proces atât de complex ca viața însăși.

În general metodele, aceste cărți *"tout fait"*, sunt artificiale, cu texte și dialoguri fabricate, având în plus limitele lor impuse de costurile enorme de copyright, pentru a putea publica în toată libertatea texte literare, desene umoristice, înregistrări *life*, reproduceri de filme sau de artă, materiale autentice ale contextului cultural, încărcate de energie emoțională, ce duc la trăirea unei învățări reale, *in vivo*.

E interesant că articolul la care mă refeream mai sus redă impresiile consumatorilor care, în ciuda succesului de piață și contrar la ceea ce ne așteptăm nu susțin publicitatea, ci exprimă realitatea și dezamăgirea.

Desigur că ceva înveți pentru o grăbită și stereotipă conversație, dar aceste interacțiuni *on-line* sunt artificiale, nu-ți implică personalitatea și nici latura afectivă; nu ajungi să interiorizezi și să stăpânești limba. Cu toate acestea s-au învățat mereu și se învață limbi, fiecare ajunge cum poate la un anumit nivel, dar acum, în zilele noastre, când prin procesul globalizării și al comunicării virtuale, nevoia de a comunica în alte limbi devine, așa cum am arătat mai sus, aproape vitală, iar timpul disponibil din ce în ce mai scurt, trebuie găsit cel mai bun mod de a învăța în mod real și eficient.

Vorbirea unei limbi e un proces viu, natural; el trebuie trăit în interacțiune reală umană.

Cum înveți însă o limbă străină la tine în țară, unde nu profiți de imersia în mediul natural lingvistic?

Acesta este aspectul pe care îl iau în considerare și voi demonstra prin tehnici și activități că procesul inevitabil de învățare al limbii vorbite, în interacțiune socială, este transferabil în condițiile învățării instituționale, în școli, școli de limbi, chiar cu rezultate calitativ superioare imersiei în țara de origine.

Articolul, amintit mai sus, conludea că cel mai sigur și cinsit mod de a învăța este tot pe băncile școlii, așezați cuminți și ascultând un profesor care ți se adresează personal.

Situația ideală ar fi combinația acestor două posibilități. Eu am experimentat ambele ipostaze și am văzut că multe școli de limbi sunt ineficiente chiar în țara respectivă, dacă persoana nu este inserată social în mod activ și trăiește mai mult în comunitatea de limbă maternă.

Deși o soluție mai fiabilă ar fi școlile de limbi, ele nu sunt larg accesibile, nici ca preț și mai ales ca timp, iar așteptările nu satisfac nici aici întotdeauna. În ceea ce privește costul în timp, dau doar un exemplu. Institutul Francez din București apreciază cam la 600 ore de predare, distribuite pe parcursul a doi-trei ani, pentru însușirea aprofundată a limbii franceze. Și să nu uităm că este vorba de un public latin francofon, cu un nivel bun de educație și cu nevoi punctuale lingvistice, care ar trebui rezolvate rapid. În alte țări, în școlile de limbi, cursurile trenează mult mai mult și au rezultate inferioare.

În plus, negăsind programe care să personalizeze nevoile lingvistice, mulți studenți abandonează.

Nici profesorii nu sunt prea fericiți, fiindcă și ei trebuie să se descurce într-un hățiș de metode, toate criticate și depășite.

În acest climat de maximă necesitate și de frustrare generală, lingviștii se întorc spre singurul model universal cu succes maxim, limba maternă.

Dr. James I. Asher, profesor de psihologie la Universitatea Saint Jose din California, întemeietorul metodei *Total Physical Response*, aplicată și cunoscută ca T.P.R., consideră că învățarea limbii a doua este *un proces paralel cu învățarea primei limbi și ar trebui să reflecte aceleași mecanisme naturale*.

Din păcate, singura observație pe care o utilizează în tehnicile lui este modul în care copiii răspund emoțional prin limbajul corpului, dar el se rezumă la răspunsurile pe care le primești numai la comenzi, neexploatând acest filon esențial și prețios de comunicare.

De aici modul redus în care se aplică metoda numai pentru debutanți și prin jocuri silite, infantile, care nu fac decât să inhibe și mai mult și să facă și mai frustrantă și negativă tentativa de a învăța o a doua limbă, în special pentru adulți. Elevii, participanții, stau în cerc și execută comenzile profesorului, ridică piciorul drept sau prind o minge care li se aruncă.

Rosetta Stone promite și ea, prin publicitatea omniprezentă a metodei sale, că succesul este garantat prin similitudinea cu procesul de învățare naturală a limbii materne, prin imersie *on-line*.

În realitate, nu face decât să aplice clasică metodă a învățării după texteacompaniate de traducere.

Afirmația de altfel mi se pare lipsită de logică.

În plus, cum s-a dovedit, imersia *on-line* este lipsită de elementul dinamic și afectiv, este artificială și mai puțin eficientă.

Nimeni nu a învățat și nu învață limba maternă *on-line*.

În plus, cum s-a dovedit, impresia *on line* este lipsită de elementul dinamic și afectiv, este artificială și mai puțin eficientă.

Metodele amintite sunt singurele, din câte cunosc eu, care se referă la învățarea unei alte limbi după modelul limbii materne, fără să țină însă promisiunea făcută, fiindcă ignoră aspectul natural și fundamental științific al învățării vorbirii.

Dar este oare repetabilă învățarea unei alte limbi cu aceeași eficiență ca limba maternă?

Păstrăm această capacitate lingvistică pe care o avem la naștere, de-a lungul vieții?

Suntem capabili să învățăm o altă limbă cu ușurința unui copil?

Creierul adultului este același cu cel al copilului mic, când numărul de neuroni scade la jumătate, iar gândirea lui este abstractă și conceptuală?

Nevoia de cunoaștere a mediului cu care interacționăm și de comunicare a adultului în propria sa țară este la fel de vitală, când el stăpânește deja un cod lingvistic în care se exprimă?

Putem modela un comportament lingvistic conștient după unul implicit care funcționează în mod subconștient?

Beneficiem de universalitatea fonetică pe care o are nou-născutul?

Întrebări îndreptățite care determină pe mulți lingviști să considere că învățarea unei alte limbi este procesată diferit în creierul adultului.

E PUR SI ... experiența este repetabilă

Este repetabilă pentru că nu este vorba de două procese diferite, ci de același proces care se produce la vârste diferite, în moduri diferite. Acest proces de învățare a primei limbi, limba maternă, care nu se poate desfășura optim decât la vârsta de dezvoltare timpurie a creierului, între 0-3 ani, face posibilă repetarea procesului de învățare a unei alte limbi, la vârste diferite. Confuzia se creează și prin faptul că se compară capacitatea copiilor de a învăța L1, cu capacitatea adulților de a învăța L2.

Este în esență același proces ca pentru prima limbă pe care o învățăm să vorbim, limba maternă este la rândul ei o primă limbă necunoscută, într-un posibil număr de alte limbi necunoscute pe care le putem vorbi.

Oamenii vorbesc o singura limbă sau mai multe limbi, învățate în momente diferite ale vieții. Toți am experimentat învățarea primei limbi, toți am învățat intuitiv, toți, sau aproape toți, am fost „genii gramaticale”.

Procesul învățării primei limbi, a limbii materne, validează pe viață capacitatea lingvistică cu care ne naștem, dar care nu funcționează și nu se dezvoltă decât în interacție umană. Trebuie un program de instalare ca să funcționeze. Acest program de instalare este învățarea limbii materne.

Învățarea vorbirii unei limbi este un proces natural și implicit, care se poate produce după mecanismele învățării limbii materne, în orice moment al vieții. Desigur că nu putem suprapune total cele două tipare, pentru că cel de al doilea necesită unele adaptări, dar putem prelua principiul, ideea, mecanismul pe care le adaptăm la toate variabilele unui proces complet de învățare.

De exemplu, jocul, forma de instrucție cea mai eficientă pentru copii, stimulează imaginația și creativitatea. Preluăm ideea de joc, nu de joacă, principiul jocului, provocarea inteligentă care stimulează plăcerea, starea necesară învățării, atenția și curiozitatea, nu imitația jenantă a unor jocuri infantile, ci forme complexe și variate pe care le poate îmbrățișa orice activitate, pornind de la expresia corporală, jocul dramatic până la jocul abstract matematic, în expresia lingvistică.

Învățarea este modul în care interpretăm și integrăm realitatea cu care venim în contact, lumea cu care interacționăm, nu un produs exterior pe care îl posedăm, ci ceva ce trăiește în noi. Când nu se întâmplă așa, nu e învățare, ci memorare pe scurtă durată, un produs pe care îl folosim temporar și apoi îl pierdem definitiv.

Dar nu tot ce învățăm rămâne veșnic în memoria noastră, trece însă într-un rezervor uriaș, în subconștient și nu dispare niciodată. Această rezervă se încarcă și din ceea ce percepem subliminal. Învățăm și lucruri despre care nu suntem conștienți, dar ele sunt prezente. Așa cum remarcă Carl Jung, orice concept conștient e însoțit de un conținut subconștient, care are propriile asociații psihice.

Cât interiorizăm noi în mod afectiv din masa de informații pe care vrem s-o asimilăm?

Puțin, foarte puțin, de aceea procesul învățării e uneori penibil, frustrant, negativ. Nu ar trebui să fie așa, fiindcă pe creier aria *învățării* folosește aceiași neuroni ca și aria *plăcerii*.

Neuroștiințele consideră că locurile în creier care produc cele mai multe endorfine și conțin cea mai mare concentrare a receptorilor de *endorfine* sunt ariile creierului implicate în *învățare și memorie*.

De aceea, plăcerea este modul natural de a învăța. Lucrurile nu sunt greu de făcut, spunea Brâncuși, greu e să *te pui în starea optimă de a le face*.

Pentru a decreta superioritatea netă a copiilor în învățarea unei limbi, față de adulți, trebuie observat modul în care copiii și adulții reactivează mecanismele psihologice de învățare, în achiziția limbii a doua, în mediul natural și formal, *in vivo* și *in vitro*.

În imersie naturală, este o mare diferență în avantajul copiilor, dar, în învățarea formală, copiii nu mai învață cu aceeași ușurință. Învățământul academic, în genere, frânează mecanismele psihologice de învățare.

Dar învățarea unei alte limbi nu mai este de la sine un succes universal ca prima limbă.

Ca să facem din asta o reușită, un succes, ca să putem declanșa din nou procesul de construcție al limbii, care se desfășoară implicit, trebuie să adoptăm un anumit comportament psihologic, care stimulează și motivează capacitatea de comunicare, înlăturând blocajele care frânează eliberarea și dezvoltarea expresiei.

Trebuie să redevenim liberi și în armonie cu noi, așa cum sunt copiii. Tot ce participă la exprimarea noastră, emoția, inteligența, intuiția, trupul și instinctul trebuie să fie în armonie, vii și treze în orice clipă, așa cum se exprima un mare regizor, care se străduia ca și noi, să recreeze viața într-un spațiu închis.

Cum se poate retrăi însă acest fenomen în mediu exolingue, in vitro, în învățământul formal, în lipsa interacției cu nativii și unde nevoia de comunicare, factorul esențial, motoriu, nu este reală?

Prima experiență lingvistică, însușirea limbii materne, este personală, subiectivă, subconștientă, neobservabilă, mecanismele învățării sunt naturale, implicite, se întâmplă de la sine. Nimeni nu e capabil să-ți explice cum a învățat să vorbească. De aceea este dificil de observat și explicat aceste mecanisme, de a modela după ele o altă experiență lingvistică ce survine mai târziu.

Azi, progresele tehnice în imagistică oferă posibilitatea observării funcționării creierului și deschid o nouă fereastră în cunoașterea mecanismelor învățării vorbirii.

Putem însă observa și studia comportamentul în procesul învățării, știind că învățarea, așa cum susține psihologia behavioristă, este o problemă de comportament și duce la modificarea acestuia.

O condiție *sine qua non*, pentru a avea o înțelegere profundă a unui fenomen situat în zona implicită, subconștientă, este cunoașterea funcționării creierului, a rolului pe care îl are subconștientul în modul de a înmagazina informația și a teoriei și mecanismelor învățării, care au fost studiate în cercetarea pe creier, după modelul funcționării limbajului uman.

De altfel, unele dintre cele mai interesante idei despre dezvoltarea și funcționarea limbajului, și de aici a învățării unei alte limbi, dând chiar numele metodelor, au pornit, nu atât de la lingviști, cât de la medici specialiști în psihiatrie, psihologie: dr. James I. Asher, inițiatorul metodei

T.P.R., dr. George Lozanov, părintele sugestologiei, dr. Alfred Tomatis, cel ce a studiat rolul muzicii lui Mozart în dezvoltarea creierului și a dezvoltat tehnicile de ascultare printr-o abordare psihologică.

Aceste metode au însă o aplicabilitate redusă la numai câteva elemente și principii.

George Lozanov, medic psihiatru bulgar, se oprește la rolul sugestiv al profesorului și al percepției subliminale, în interacție cu mediul, creând o stare de hipermnezie, folosind ca stimul un anumit gen de muzică clasică, așa cum sugera și Alfred Tomatis.

Lozanov însă nu găsește soluții cum să acomodezi cele două faze ale concertelor active și pasive cu natura oricărui text și mai ales în tehnicile de comunicare.

De fapt, elementele lingvistice ale textelor abordate sunt lucrate în stilul metodei anilor '50, prin traducere și studiul gramaticii, în modul cel mai clasic, nefolosind tehnici active și adecvate, care ar fi putut valoriza ideea sa genială de a folosi sugestia și activarea percepției subliminale în învățare. Lozanov, prin sensibilizarea pe care o produce prin muzica aceasta specială, care este identică cu sunete binaurale, ce se produc natural în hipocampus, centrul memoriei, creează cu adevărat o sinergie în activitatea creierului, obținând starea aceea ușor hipnotică, favorabilă memorării. El a reușit performanța de memorare a unui număr impresionant de cuvinte într-o singură ședință. Nu știu dacă a repetat experiența, dar limba vorbită nu este o listă de cuvinte, chiar dacă ai putea să o reactivezi oricând.

Deci metoda nu funcționează decât pentru o învățare formală, nu pentru dobândirea competențelor de comunicare.

Și totuși Lozanov a creat Școală în didactica limbilor, având patentul exclusiv al metodei sugestopedice. Certificatele semnate de el, autorizează un număr mic de profesori, animatori formați într-un timp foarte scurt, supranumiți atleți ai afectivității, să predea această metodă.

Prea ermetic pentru un om de știință. Rolul său în această calitate era de a colabora interdisciplinar cu lingviștii și practicienii în didactică, pentru a găsi cea mai corectă și eficace aplicare a ideii, de a conștientiza rolul sugestiei pozitive în predare, fapt pe care îl realizează subconștient orice profesor carismatic.

De altfel, toți lingviștii și cercetătorii în neuroștiințe susțin că vorbirea și limbajul funcționează după reguli pe care nu le controlăm în mod conștient.

Conștientă este ideea, dar nu și modul în care combinăm cuvintele.

De aceea, menținerea învățării unei limbi exclusiv în zona conștientă nu funcționează pentru o exprimare spontană și fluentă. Când exprimăm o dorință, realizabilă numai în anumite condiții, nu recompunem mental regula condiționalului.

Cunoașterea limbajului trebuie interiorizată pentru ca acesta să funcționeze automat.

Urmărirea și cunoașterea cercetării în domeniul creierului, referitor la aria limbajului și a învățării, sunt nu numai pasionante, ci necesare în înțelegerea mecanismelor naturale ale învățării unei limbi și a proceselor psiholingvistice ce le susțin.

Sunt metode care pretind că își bazează tehnicile pe ultimele abordări ale științei în cercetarea funcționării creierului, fără să menționeze care sunt acestea, și în ce măsură se reflectă în partea practică.

Nu transpare în niciuna din tehnicile metodelor, ce promit învățarea cu ușurință a unei limbi noi, în același mod ca și limba maternă; o minimă abordare științifică și riguroasă nu se relevă în niciun fel mecanismele naturale ale învățării, ci ele sunt cu totul altceva.

În prima parte a acestei cărți, se face o prezentare succintă și selectivă a informației științifice utile, în care putem găsi răspunsuri la întrebări despre modul în care apariția și *dezvoltarea limbajului* explică **procesul învățării**, în genere, și în special al celui în care **învățăm să vorbim**.

Felul în care funcționează limbajul, în care învățăm să vorbim, este un topic care face subiectul cercetării și dezbaterii în multe domenii ale științelor.

Este dezvoltarea limbajului o problemă de *nature versus nurture*?

Învățăm să vorbim numai din sursele la care suntem expuși prin simpla imitație sau avem abilități înnăscute care ne ajută să interpretăm realitatea printr-un proces individual de percepție și construcție a limbii?

Concluziile converg spre ideea că este evident un proces de construcție, care operează cu variabile abstracte și informații structurate pe care nu le-am putea manipula de la naștere, dacă mintea umană nu ar fi programată în acest sens. De aceea suntem la vârsta de trei ani „genii gramaticale”, operând cu nonșalanță și inconștientă cele mai sofisticate structuri gramaticale, care nu ne mai sunt la fel de accesibile mai târziu în învățarea unei alte limbi, în ciuda experienței și a gândirii abstracte și conceptuale.

Pentru ca acest proces să se producă din nou la fel de natural, pornind din structurile profunde în suprafața lingvistică, captând printr-o abordare globală și analitică mecanismele și esența funcționării limbajului, trebuie

să recreăm starea optimă de învățare, în care ne aflăm la vârsta zero-trei ani, să eliberăm toate blocajele și inhibițiile și să lăsăm lucrurile să se întâmple, pentru că învățarea vorbirii este implicită, ea se întâmplă, se construiește fără conștiința noastră.

Ceea ce avem de făcut este să observăm cum se întâmplă, explorându-ne și implicându-ne subiectiv, punându-ne în centrul procesului de învățare, exact așa cum fac copiii.

Trebuie să înțelegem și să cunoaștem complexitatea acestui proces, imensă absorbție de energie afectivă, în care emoția, toate simțurile, limbajul corpului, funcția simbolică, sentimentul conștiinței existenței noastre, transmit semnale care energizează activitatea creierului, punând în mișcare sute de milioane de neuroni.

Informația științifică dobândită în anii de cercetare psiholingvistică la Universitatea din Geneva, în seminarii internaționale, completată cu cercetări la zi în neuroștiințe, confirmă sau pune în cauză concluziile experiențelor mele de practică didactică și cercetare în țară și în medii plurilingvistice, în orașe cosmopolite ca New-York și Geneva.

Cartea de față este nu numai rodul unei cercetări la zi în psihologia cognitivă și psiholingvistică, ci și confirmarea acesteia într-o bogată experiență didactică, cu o paletă largă de metode în medii plurilingvistice.

Este rodul unei neastâmpărate căutări, din care am înțeles că, printr-o abordare psihologică, confirmată astăzi de neuroștiință, reînvățăm, chiar în mediul formal, să vorbim o altă limbă în mod natural, cu aceeași plăcere și bucurie, cu aceeași vie curiozitate cu care am intrat în lume.

Cartea mea nu este o soluție miracol care apare salvator în tabloul sumbru pe care l-am prezentat.

Această carte nu are veleități, nu se pretinde a fi nici cea mai bună, nici cea mai eficientă și nici nu vrea să înlocuiască nicio metodă-curs de limbă, pentru că ea nu este în sine „o altă carte mai bună”, ceea ce ar perpetua greșeala de a crede că limba se învață dintr-o singură carte.

Ea nu oferă un alt artifact, ci o introspecție profundă în actul învățării naturale a limbilor, în lumina noilor descoperiri în cercetarea pe creier și propune un mod de învățare a limbilor moderne, în respect cu natura acestui proces, bazat pe principiile învățării implicite, ilustrat în modele practice cu noi tehnici și activități.

Cercetătorii și medicii din câmpul de activitate al neuroștiințelor au o mai bună cunoaștere asupra mecanismelor învățării limbilor, decât specialiștii în domeniul educației, descurajați de dificultățile limbajului științific, uneori prea ermetic.

Și totuși nu mai este așa. Azi specialiștii scriu cărți accesibile înțelegerii, pentru că domeniul comunicării este esențial în relațiile umane și în performanțe sociale.

Am scris această carte în timp ce mă aflam în SUA, unde am vizitat școli cu experiențe interesante.

În urma discuțiilor cu profesorii și cu învățătorii, am fost impresionată de formația lor în domeniul neuroștiințelor.

Cunoașterea ultimelor studii asupra originii limbajului, a mecanismelor naturale ale învățării limbilor, prin studiile asupra comportamentului lingvistic al copilului, a rolului emoției, complet redefinit în memorie și învățare, a implicării personale și a integrării senzoriale în percepția și structurarea informației, cât și a altor componente esențiale, ne fac să regândim strategia noastră, atât în actul învățării, cât și al transmiterii de cunoștințe legate de predare.

Având această cunoaștere, nu-ți mai e indiferent nici modul în care înveți o limbă, nici cel în care o predai.

Cui se adresează cartea?

În genere, titlul unei cărți este un indiciu tematic care trimite la conținutul cărții. În cazul de față, titlul acoperă atât partea aplicativă, cât și partea cea mai interesantă și fascinantă, dezvăluită de ultimele studii neurocognitive, misterul dobândirii limbajului uman, expresie a minții și gândirii umane. Învățarea vorbirii este model de învățare umană, proces natural care durează întreaga viață, recente cercetări pe creier pun lumini și speranțe în procesul de autocunoaștere, care ne ajută să descoperim un potențial nebănuit și să stimulăm energii neștiute, ce pot transforma și împlini dezvoltarea întregii personalități.

Prin titlu, cartea se adresează direct atât profesorilor, cât și celor interesați să învețe o limbă, care vor găsi aici nu numai un interesant, modern și științific punct de vedere, ci și sugestii practice pentru tehnici și activități de situare într-un dialog implicit cu orice mesaj uman, în orice formă de manifestare lingvistică sau artistică. Dar cei ce deschid direct la partea practică, eludând primele părți, nu pot avea o înțelegere profundă a tehnicilor și activităților, care sunt inspirate și decurg firesc din noua cunoaștere în câmpul științelor neurocognitive, din noul demers psihologic al actului pedagogic.

Toate cele trei părți ale cărții sunt legate în mod intim și nu pot fi folosite separat. Nu sunt încăperi diferite, luminate pe rând de câte o lampă, ci o singură încăpere cu trei spoturi, care-și răsfrâng luminile.

Partea științifică, studiul asupra felului în care învață creierul, cadrul metodologic, ceea ce se întâmplă în învățarea limbii materne și care face

succesul acestei învățări, cât și partea practică a tehnicilor și activităților în interacție cu materialele selecționate pentru învățarea unei limbi moderne, nu pot fi separate, au o interdependență funcțională.

Nu poți trata separat partea practică, ignorând pe cea științifică și metodologică, pentru că ele îți dau cheia, îți dau soluția pentru a găsi și adapta în mod creativ la subiectivitatea participanților și la particularitatea situației de învățare, proces viu cu unicitatea momentelor trăite, cele mai adecvate tehnici și activități.

Profesorul simte nevoia să se emancipeze de servituțile unei singure cărți și să caute, în toată libertatea, din materialele posibile, pe cele mai autentice, mai incitante care îi permit această nouă abordare.

Dacă el nu are această libertate și suplețe, nu o poate acorda nici participantului. La rândul lui, nici participantul la învățare nu trebuie să fie prizonierul unei singure cărți, ci trebuie să se emancipeze ca să se poată implica și manifesta activ, creativ și liber în procesul învățării, proces de explorare subiectivă.

Desigur că, la început, este mult mai securizant să ai o carte în mână după care să înveți sau, ca profesor, să intri în clasă cu un instrument de lucru. Profesorul poate să rămână numai pe o singură carte, oricare ar fi ea, dacă nu e preocupat prea mult de eficiența actului predării, dar elevul, după puțin timp, nu prea mai are curiozitatea și plăcerea s-o deschidă. Aici se rupe firul, aici se alterează procesul învățării.

Cartea de studiu, metoda sau manualul, rămân totuși elemente securizante și o bază pentru exercițiul individual.

Profesorul însă are libertatea să se detașeze, când o pistă îi sugerează o altă abordare și să caute un material mai potrivit, care să stârnească o reală nevoie de a se exprima și de a intra în comunicare în mod spontan, nu numai printr-o *consignă*.

Noua abordare a procesului învățării limbilor străine îi va inspira pe profesori și elevi, pe oricine e interesat să găsească căi autentice și originale de însușire a unei limbi în mod simplu și spontan.

Este o promisiune ținută.